

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

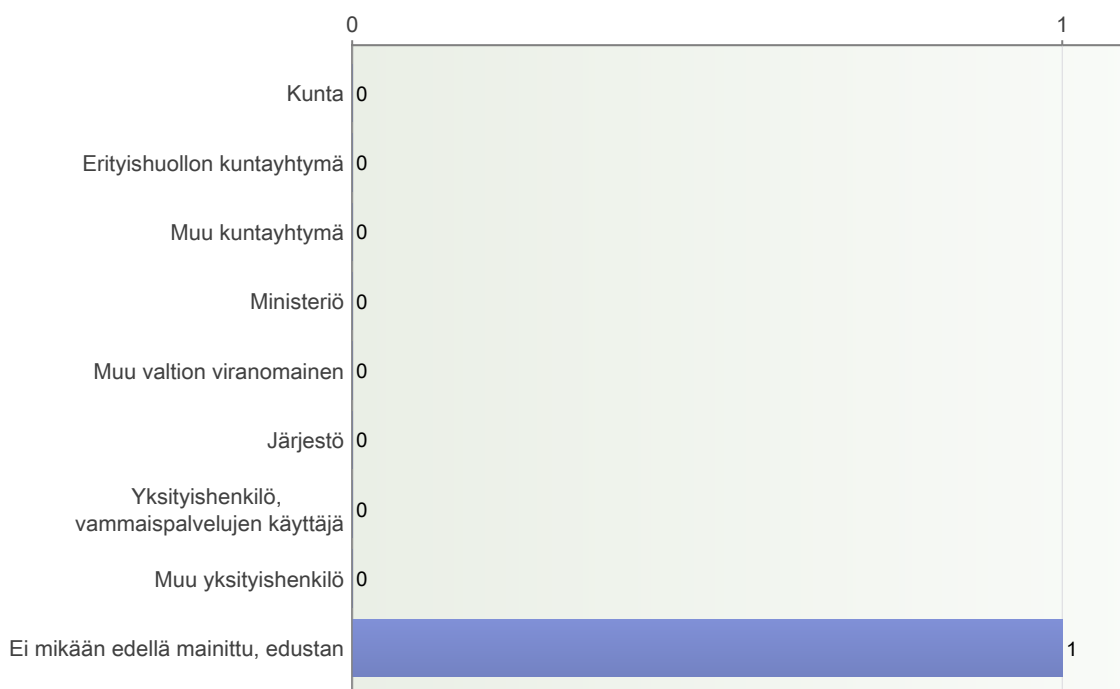
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Susanna	Lehti	susanna.lehti@lehtijakumppanit.fi	Susanna Lehti ja kumppanit Oy	OTM Susanna Lehti ja OTK Liisa Murto

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

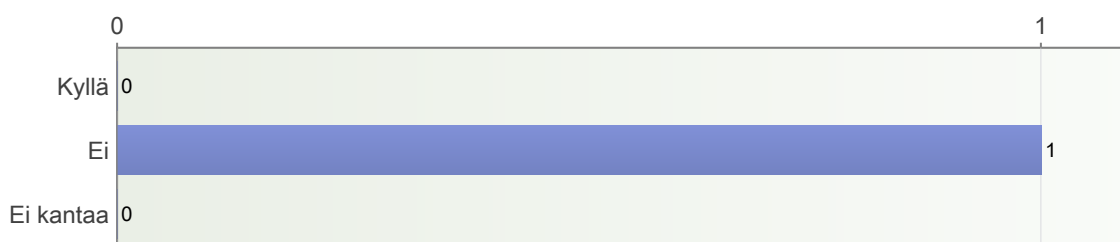

Avoimet vastaukset: Ei mikään edellä mainittu, edustan

- Kyseessä on riippumaton sote-juridiikan asiantuntijayhteisö

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Osallisuus on yksi vammaissopimuksen tärkeistä periaatteista. Osallisuus on mainittu 1) kohdassa mutta koska tämän lain mukaisilla palveluilla on myös todella suuri merkitys osallisuuden toteutumiselle, tulisi se sanana mainita myös kohdassa 2) Osallisuus liittyy hyvin läheisesti yhdenvertaisuuteen ja joissakin tapauksissa, jos yhdenvertaisuus toteutuu tarkoittaa se myös osallisuuden toteutumista. Näin ei kuitenkaan ole aina, joten osallisuus tulisi mainita yhdenvertaisuuden lisäksi 2) kohdassa.

Ehdotamme 2) kohdan muuttamista seuraavasti:

2) ehkäistä ja poistaa esteitä, jotka rajoittavat vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumista

YK:n vammaissopimuksen näkökulmasta kohdan 3) tavoite edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista ei vielä pidä sisällään velvoitetta toteuttaa näitä. Kyseessä ovat vammaispalvelulain tavoitteiden kannalta aivan keskeiset oikeudet ja tavoitteet. Ehdotamme, että muotoilu muutetaan niin, että edistämisen sijasta laissa säädettäisiin kyseisten oikeuksien turvaamisesta.

Vammaisten lasten ja nuorten näkökulma puuttuu lain tarkoituksesta. Lasten ja nuorten osalta 1 §:ssä tulisi säätää selkeästi velvollisuudesta turvata lapsen mahdollisimman suotuisa kasvu ja kehitys sekä yhdenvertainen osallisuus. Nämä ovat keskeisiä YK:n vammaissopimukseen ja lapsen oikeuksien sopimuksen perustuvia, voimassa olevaan lainsäädäntöön jo sisältyviä oikeuksia jotka tulisi erityislaissa implementoida osaksi lainsäädäntöämme.

Vammaislainsäädännön uudistuksen lähtökohta on, että itsemääräämisoikeus ja osallisuus ovat olennainen osa ihmisarvoista elämää. Vammaisella henkilöllä on oltava mahdollisuus päättää itse omista asioistaan ja osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa yhteiskunnan toimintaan. Palvelujen tulisi edistää vammaisen lapsen ja nuoren ikä- ja kehityskauteen kuuluvaa osallisuutta, itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeutta.

Ehdotamme lainkohdan täydentämistä uudella 5) kohdalla esim. seuraavasti:

5) turvata vammaisen lapsen ja nuoren mahdollisimman suotuisa kasvu ja kehitys sekä yhdenvertainen osallisuus ja itsemääräämisoikeus.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

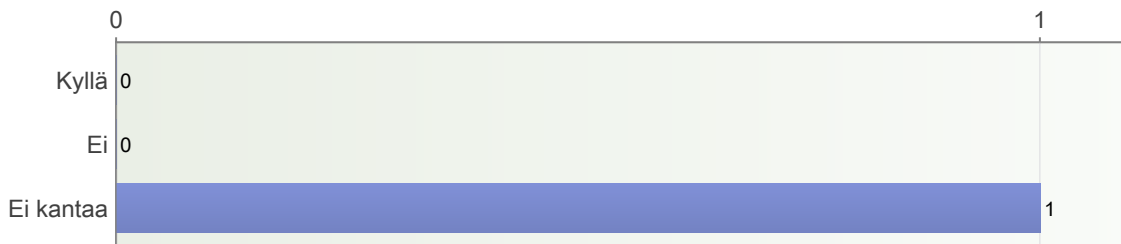
Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajausta selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Soveltamisalan rajanveto esimerkiksi sosiaalihuoltolakiin ei ole selkeä. Arvioimme, että lainsoveltajille on odotettavissa huomattavia vaikeuksia soveltamisessa, ellei esimerkiksi esitöissä annetta selkeitä soveltamisohjeita esimerkkien kautta. Soveltamisajan rajoituksia ei tulisi jättää oikeuskäytännössä aikanaan linjattaviksi, vaan peruslinjojen tulisi olla jo lain tasolla selkeät. Uuden sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ja ne tarpeet joilla niihin vastataan ovat laajoja ja rajoiltaan epätarkkoja ja on tällöin pitkälti tulkintakysymys, mitä lakia milloinkin sovelletaan.

Lainkohdan perusteluissa tulisi viitata vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön siitä, että erityislain mukaiset palvelut on aina turvattava niille henkilöille, jotka täyttävät tämän lain palvelukohtaiset palvelun saamisen edellytykset. Lain selkeyden vuoksi soveltamisalaa koskevien säännösten tulisi kootusti lain alussa. Niitä ei ole tarkoituksenmukaista kirjoittaa erikseen palveluita koskeviin pykäliin. Laista tulee erityisen vaikea soveltaa, jos yksittäistä palvelua koskevassa säännöksessä todetaan, että tämän lain mukaisia palveluita järjestetäänkin sosiaalihuoltolain perusteella. Erityislain merkitystä ei tule vesittää sillä, että jokaisen palvelun kohdalla pitäisi vielä erikseen harkita, pitäisikö kuitenkin soveltaa sosiaalihuoltolakia, vaikka vammaisen henkilön avun ja tuen tarve on palvelutarpeen arviointi- ja asiakassuunnitteluprosessissa todettu.

Säädettävän lain tarkoituksen lähtökohtana on yhdenvertaisuuden turvaaminen ja tarkoitus toteuttaa myös YK:n vammaissopimuksen periaatteita. Laissa säädettyjen palveluiden, esim. henkilökohtaisen avun, tarkoituksena on toteuttaa yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan. Yhdenvertaisuuden tosiasiallinen toteutuminen tarkoittaa eri vammaisille henkilöille eri asioita ja sitä kautta erilaisia ja eri määriä palveluita. Mitään ryhmää vammaisia henkilöitä ei nähdäksemme voida asettaa erilaiseen asemaan esimerkiksi vamman laadun tai asteen perusteella taikka tarvittavan avun määrän perusteella. Tosiasiallinen palveluntarpeen ja lain soveltamisen arviointi ei siis saa perustua esimerkiksi siihen, onko henkilön kokonaisvaltainen palvelun tarve laaja (raskaat palvelut) vai kohdistuuko se suppealle alueelle (kevyet, mutta välttämättömät palvelut). Suppea-alaan toimintaesteeseen kohdistuva tarve voi tosiasiallisesti johtaa yhtä suureen tai suurempaankin toteutuvaan toimintarajoitteeseen kuin laaja. Edellä mainitun kirkastaminen sääntelyssä läpileikkaavasti on nähdäksemme yhdenvertaisuuden näkökulmasta keskeistä. Yhdenvertaisuuden arviointi tapahtuu lopputuloksen, eli toteutuvan toimintaesteen, ei sen syyn perusteella. Toimintahaitan syy tai peruste palvelujen saamisen perusteena sen sijaan altistaisi syrjiville ratkaisuille vastaavasti kuin tekisi diagnoosiperusteinen arviointi, josta on vammaispalvelujen myöntämiskäytännössä hiljalleen päästy irti. Lakia säädettäessä on tärkeää korostaa, että yhdenvertaisuuden toteutuminen on siis yhtä tärkeää vammaisten ja vammattomien ihmisten välillä kuin vammaisten ihmisten kesken. Tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuu eri ihmisillä erilaisin keinoin: yksilöllisillä palveluilla ja tuilla riippuen sekä yksilöstä itsestään, elämäntilanteesta että ympäröivästä yhteiskunnasta.

Yhdenvertaisuuslaki mahdollistaa positiiviset erityistoimet, joita vammaispalveluiden voidaan katsoa olevan. Positiivisen erityiskohtelun tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen. Tällainen menettely ei ole muita kohtaan syrjintää. Positiiviset erityistoimet kohdistuvat aina ryhmään, kun taas kohtuulliset mukautukset kohdistuvat yksilöön. Vammaispalvelujen järjestämisessä positiivisella erityiskohtelulla tavoitellaan yhdenvertaisuutta kaikille lain soveltamisalan piirissä oleville henkilöille. Palveluiden tarkoitus on siis toteuttaa yhdenvertaisuutta ja ehkäistä ja poistaa esteitä jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumisen.

Ikään kohdistuva raja ei ole tarkkarajainen, mikä johtuu vanhuspalvelulain soveltamisalasta. Ikään liittyvä raja on kuitenkin nykyisen vammaispalvelun myöntämiskäytännön valossa tarpeellinen. Koska sääntely haastaa lainsoveltajat, tulisi ikään kohdistuvan rajauksen soveltamista ohjeistaa selkeällä tavalla ja seurata erityisesti sitä, ettei soveltamiskäytännössä tule ongelmia yhdenvertaisuuden kanssa taikka jouduta kohtuuttomiin tilanteisiin yksilötasolla.

9. 8. Arvioi momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

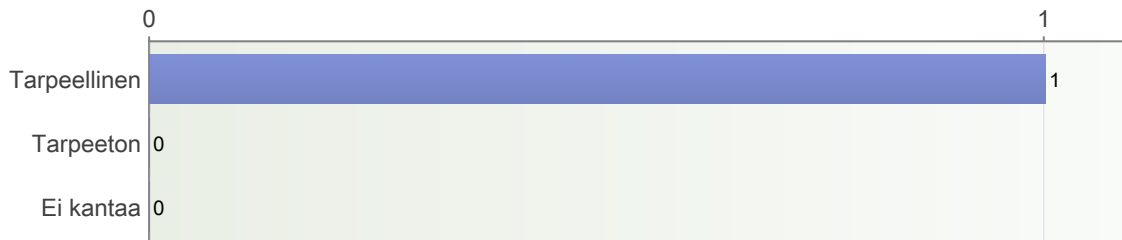
Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Sääntely on tarpeellista ja viittaukset yleislakeihin ovat toimiva ratkaisu juridisesta näkökulmasta. Asiakkaat ja lainsoveltajat tulevat kuitenkin tarvitsemaan selkeän soveltamisoppaan johon on koottu viitattut säännökset omine soveltamisohjeineen.

Sääntelyn tosiasiallinen toteutuminen tulee edellyttämään tuetun päätöksenteon toteuttamista osalle asiakkaista. Lain tulisi siis sisältää paitsi velvoitteet myös keinot niiden toteuttamiseen.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

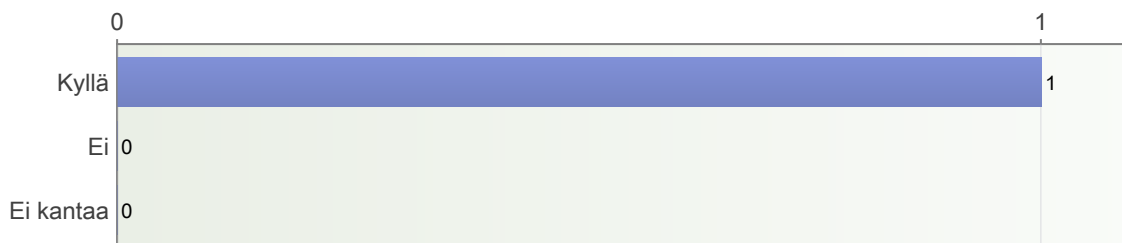
15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihoitolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihoitolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Katso kohdassa 9 mainittu.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Yhteensä	3	1	0	4	1,25

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisia lapsia ja nuoria koskeva sääntely ei ole riittävää eikä vastaa lapsen oikeuksien sopimuksen ja YK:n vammaissopimuksen kautta jo voimassa olevaa sääntelyä. Tämä sääntely tulisi selkeästi implementoida kansalliseen lainsäädäntöön, jotta se toteutuu vammaisten lasten ja nuorten arjessa. Sääntelyssä tulisi näkyä palveluiden järjestäminen ennen kaikkea lapsen kokonaisedun mukaisesti, laajassa merkityksessä ja kokonaisvaltaisesti arvioituna siten, että arviointi kohdistuu kaikkiin lapsen ympäristöihin. Asiasta tulisi säätää säädöstasolla. Esitöissä linjaaminen ei nähdäksemme ole riittävää.

Säännöksen muotoilu "Palvelut on toteutettava siten, että ne mahdollistavat lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen hänen yksilöllisten valmiuksiensa mukaisesti" on vammaisen lapsen ja nuoren näkökulmasta riittämätön. Vammaisella lapsella ja nuorella on ihmisoikeussääntelyn perustella oikeus oman, täyden potentiaalinsa tavoitteluun ja oikeus saada tähän apua ja tukea palveluiden kautta. Tämän lähtökohdan tulisi selkeästi näkyä erityislaissa. Vastaavasti ehdotuksessa käytetään termejä "hyvinvointi ja kehitys" sen sijaan että käytettäisiin vakiintuneesta lapsia koskevassa lainsäädännössä käytettävää sanaparia lapsen "kasvu ja kehitys". Termien ero on merkittävä: onko tarkoitus viitata ilmauksella "hyvinvointi ja kehitys" johonkin vähäisempään kuin "kasvu ja kehitys"? Vammaisella lapsella on, jopa mahdollisesta vaikeavammaisuudestaankin huolimatta, yhdenvertainen oikeus siihen mahdollisimman suotuisaan kasvuun ja kehitykseen, joka on hänen potentiaalinsa mukainen ja mahdollinen. Muu lähtökohta olisi yhdenvertaisuuden vastainen. Käytettävien ilmaisten tulisi siten olla vastaavat kuin kaikkia lapsia koskevassa sääntelyssä.

Viittaaminen säädöstekstissä vammaisen lapsen tai nuoren "yksilöllisiin valmiuksiin" avaa puolestaan portin sille, että palveluja järjestävä taho arvio jo etukäteen palvelutarpeen arviossaan vammaisen lapsen tai nuoren valmiudet vamman takia niin rajallisiksi, että tämän voidaan tulkita rajoittavan velvoitetta tuen järjestämiseen. Kokemukset ovat osoittaneet yhä uudelleen, että vammaisten lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen potentiaalinen arvioiminen on vaikeaa tai mahdotonta. Yhä uudet lapset ovat ylittäneet heihin asetetut odotukset. Juuri tämä mahdollisuus ylittää odotukset ja pyrkiä saavuttamaan täysi potentiaali on lapsen oikeuksia koskevan sääntelyn ydin. Säännöksen sanamuoto tulee muokata niin, ettei periaatteesta synny epäselvyyttä.

Lainkohdan muotoilu on ongelmallinen myös yhdenvertaisen osallisuuden näkökulmasta. Ilmaisuihin "osallisuus omassa toimintaympäristössä" mahdollistaa tulkinnan, jonka mukaan osallisuus voisi yhdenvertaisesti toteutua

myös segregoivassa erityisympäristössä. Lainkohdan tulisi ilmentää YK:n vammaissopimuksen ja lapsen oikeuksien keskeistä lähtökohtaa täyden osallisuuden yhdenvertaisesta toteutumisesta. Perusteluissa tulisi lisäksi avata, että segregaatioon perustuvat ratkaisut ovat mahdollisia vain silloin, kun ne perustuvat yksinomaan eroteltavan henkilön omaan etuun (eivät esimerkiksi palvelun järjestäjän kannalta helppouteen tai vastaaviin syihin)

Neljännän momentin pitäisi koskea myös säädettävää lakia siksi siihen tulisi lisätä ”mitä tässä laissa”

Ehdotamme 4 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

”Sen lisäksi mitä tässä laissa ja muualla lainsäädännössä säädetään, vammaisen lapsen ja nuoren palvelujen toteuttamisessa on otettava huomioon lapsen tai nuoren ikä ja kehitysvaihe, mielipide, perhesuhteet ja muut läheiset ihmissuhteet. Palvelut on toteutettava lapsen edun mukaisesti siten, että ne turvaavat lapsen tai nuoren toimintamahdollisuudet yhdenvertaisen osallisuuden periaatteen mukaisesti. Palvelut on toteutettava siten, että ne turvaavat lapsen ja nuoren mahdollisimman suotuisan kasvun ja kehityksen.”

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Valmennus- ja tuki- palvelu on tarkoituksenmukainen uusi palvelu, eikä kysymyksenasettelu sen muita palveluita täydentävästä luonteesta ole mielekäs. Palvelulla tulisi olla selkeä oma roolinsa ja tavoitteensa.

Pykälän perustelujen perusteella on odotettavissa, että henkilökohtaisen avun palvelun ja valmennus ja tuki - palvelun välille syntyy vaikeasti ratkaistavia soveltamisongelmia. Hallituksen esityksen sivulla 23 todetaan, että valmennus ja tuki voisi joissain tilanteissa korvata henkilökohtaista apua. Esimerkkeinä mainitaan tilanteet, joissa tuki sisältää runsaasti toisen henkilön vastuulla olevaa ohjaavaa tukea ja jossa on tavoitteena toimintakyvyn parantuminen.

Edellä mainitut ilmaukset sisältävät useita ongelmia: runsaan, toisen henkilön vastuulla olevan ohjaavan tuen käsite ei ole selkeä ja sen tulkinnassa on odotettavissa vaikeuksia. Kyseinen rajausta sulki ”runsaasti toisen henkilön vastuulla olevaa ohjaavaa tukea” tarvitsevat henkilöt henkilökohtaisen avun palvelun ulkopuolelle. Valmennuksen ja tuen palveluun on siis sisäänrakennettu samalla rajausta henkilökohtaisen avun palveluun. Kun tämä rajausta on epäselvä ja tulkinnanvarainen, vaarantaa sääntely palveluja hakevan vammaisen henkilön oikeusturvan.

Vastaavasti rajauksena käytetään palvelun tavoitetta: jos palvelun tavoitteena on ”toimintakyvyn parantuminen” kuten ehdotuksessa, rajaa ilmaus henkilökohtaisen avun ulkopuolelle lapset ja nuoret. Lasten ja nuorten kohdalla henkilökohtaisen avun tavoitteena on useimmiten itsemääräämisoikeuden toteutumisen lisäksi myös toimintakyvyn parantuminen. Tämä onkin heidän kohdallaan ollut henkilökohtaisen avun palvelun eräs aivan keskeinen tavoite. Sama tavoite toimintakyvyn parantumisesta koskee myös monia aikuisia henkilöitä. Kun henkilö toteuttaa henkilökohtaisen avun palvelun avulla omia tavoitteitaan ja itsemääräämisoikeuttaan, voidaan usein samalla tulkita, että toimintakyky samalla paranee tai se ainakin on asettavissa palvelun yhdeksi tavoitteeksi. Lain esitöistä tulisi poistaa maininta siitä, että valmennuksen ja tuen palvelu voisi esitöissä määritellyin tavoin korvata henkilökohtaisen avun palvelun. Jos tällaisesta rajauksesta säädetään, on rajauksen perustuttava lakiin, ei esitöihin ja sen on oltava tietoinen, selkeä ja tarkkarajainen.

Vastaavia soveltamisalaongelmia on odotettavissa suhteessa sosiaalihuoltolain sosiaalinen kuntoutus – palveluun, jota sääntelevä sosiaalihuoltolain säännös on hyvin laaja-alainen.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lainkohdan sisältämään voimavararajaukseen liittyy yhdenvertaisuuden kannalta ongelmia. Rajausta rajaa palvelun ulkopuolelle yhden, varsin suppean ryhmän vammaisia henkilöitä: ne joilla on syystä tai toisesta kognitioon ja ilmaisuun liittyviä toimintarajoitteita. Mikäli rajausta säilytetään tulee sitä ehdottomasti täydentää velvoitteella järjestää tuetun päätöksenteon palvelua vammaisen henkilön käyttöön kun hän määrittelee avun sisältöä ja toteutustapoja.

Henkilökohtaisen avun palvelun ulkopuolelle rajautuville vammaisille henkilöille tulee turvata itsemääräämisoikeuden tukemista toteuttavat palvelut muulla henkilölle sopivalla palvelulla yhdenvertaisesti muiden kanssa. Se, ettei henkilön arvioida pystyvän määrittelemään yhden mahdollisen palvelun sisältöä ja toteutustapaa ei saa johtaa siihen, ettei henkilöllä ole lainkaan mahdollisuutta toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan, taikka että tämä oikeus toteutuisi huomattavasti muita vammaisia henkilöitä suppeampana. Tällainen sääntely ei toteuta tasapuolista kohtelua vaan asettaa vammaiset henkilöt keskenään eriarvoiseen asemaan vamman laadun perusteella.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

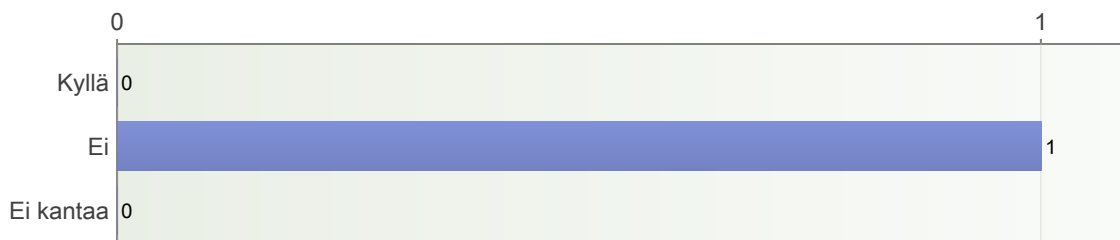

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Viittaus sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin on tässä tarpeeton. Peruslähdekohdasta, eli erityislain mukaisten palvelujen toissijaisuudesta tulisi säätää yhtenevästi soveltamisalassa.

Lainkohdasta ja sen perusteluista tulee selkeästi ilmetä, että YK:n vammaissopimuksen määrittelemä vammaisen henkilön oikeus valita asuinpaikkansa, asuinkumppaninsa ja asumisjärjestelynsä on toteutettava asumisen järjestämisessä, riippumatta järjestämistavasta. Henkilöllä tulee olla oikeus asua valitsemassaan hänelle soveltuvassa kodissa ja saada sinne tarvitsemansa apu ja tuki. Asumispalvelun kohdalla myös palvelun pysyvyyden korostaminen on keskeistä ja sen tulisi ohjata järjestämistavan valintaa.

Asiakkaan oikeuksien toteutuminen tulisi kuvata suhteessa maakunnan palveluita koskevaan määrittelyvaltaan sekä myös suhteessa julkisena hankintana toteutettuihin järjestelyihin. Soveltamiskäytäntö osoittaa, että muun ohella julkisten hankintojen toteuttamisen seurauksena asiakkaan oikeudet on toistuvasti sivuutettu. Erityisesti oikeuksien sivuuttamisen linkittyessä hankintaan on myös käynyt ilmeiseksi, että asiakkaalla ei ole tehokkaita oikeussuojakeinoja käytettävissään epäilyissä oikeudenloukkaustilanteissa.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

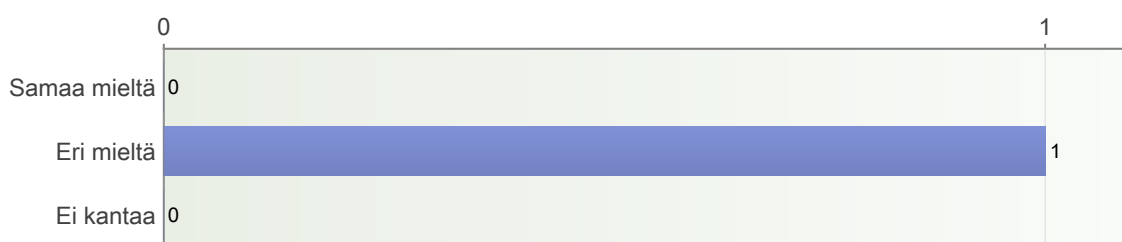
34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Lasten asumista koskeva sääntely on keskeneräinen ja sitä tulisi täydentää. Sääntely ei tavoita asian monimutkaisuutta lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Vammaisen lapsen tarve voi johtua kentältä saatuihin kokemuksiin sekä esimerkiksi ”Älä missaan lapsuutta-hankkeen” (KVPS) alustavien tulosten mukaan johtua lapsen poikkeuksellisesta vaikeahoitoisuudesta, puutteellisista vammaispalveluista ja muista erityispalveluista, taikka lastensuojelullisesta syystä. Peruste voi liittyä myös kaikkiin edellä mainittuihin yhtä aikaa. Puutteellisia voivat olla varsinaiset vammaispalvelut, yleiset lapsiperheiden palvelut, lastensuojelun palvelut tai ne kaikki. Vammaisten lasten ja heidän perheidensä tarvetta toisaalta perustason perhepalveluihin ja toisaalta muihin erityispalveluihin (esimerkiksi lastensuojelu, lastenpsykiatria) ei riittävästi tunnisteta palveluntarpeen arvioinnissa eikä asiakassuunnittelu toteudu monialaisesti kuten sosiaalihuoltolaki edellyttäisi.

Edellä mainittujen puutteiden takia laissa olisi edellytettävä, että ennen vammaisen lapsen kodin ulkopuolisen asumisen järjestämistä selvitetään, onko lapsen ja perheen palvelukokonaisuus tarpeen mukainen. Viimeistään tässä vaiheessa olisi selvittää mahdollisuudet tukea perhettä ja asumista kotona ennen ulkopuolelle sijoittamista. Vammaisen lapsen tuet ja palvelut tulee järjestää hänen tarpeidensa mukaisesti soveltaen ensisijaisesti sitä lakia, joka vastaa kulloiseenkin palvelun tarpeeseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi lastensuojelulain mukaisten palveluiden yhdenvertaista järjestämistä silloin kun palvelutarpeen peruste tai osa siitä liittyy lastensuojelulliseen huoleen. Vammaispalveluiden ja lastensuojelun palveluiden tulee toteutua eheänä kokonaisuutena, jos lapsen palveluntarve liittyy molempiin näkökulmiin. Vastaava yhteensovittaminen on toteutettava esimerkiksi lasten- ja nuorisopsykiatrian rajapinnassa, jotta vammaisten lapsen oikeus mielenterveyspalveluihin toteutuisi asianmukaisesti.

Edellä mainitusta syystä vammaislaissa tulisi säätää, että ennen lapsen pitkäaikaista asumisen järjestämistä muualla kuin oman perheen kanssa, tulee arvioida monialaisesti lapselle ja perheelle järjestetyn palvelukokonaisuuden riittävyys ja mahdollisuudet tukea lapsen asumista kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti

oman perheensä kanssa yhteen sovitetun palvelukokonaisuuden turvin. Pitkäaikaisen asumisen järjestäminen muualla kuin oman perheen kanssa tulisi olla mahdollista vasta tällaisen arvion tekemisen jälkeen. Sääntely tukisi tarpeen mukaisten palveluiden järjestämistä ja lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden toteutumista.

Ehdotetun säännöksen suhde lastensuojelulain mukaiseen sijoitukseen kaipaa selkiyttämistä.

Lastensuojelulaissa on erikseen säädetty perusteet, milloin lastensuojelutoimia järjestetään. Ottaen huomioon ehdotetun lain 13 §:n 2) kohdan ei ole täysin selvää, milloin sovellettaisiin lastensuojelulakia, milloin tätä lakia. Vammaislain sääntelyssä käytetään toisaalta lastensuojelulain 40 §:n huostaanoton perusteita läheneviä ilmaisuja, mikä tekee tilanteiden erottamisen haastavaksi. Mitä tarkoitetaan 13 §:n 2) kohdan ilmauksella "lapsen asumisen muualla kuin oman perheen kanssa on arvioitu 5 §:n mukaisesti olevan lapsen huolenpidon, tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin toteuttamiseksi tai lapsen terveyden tai turvallisuuden kannalta lapsen edun mukaista" suhteessa lastensuojelulain 40 §:n ilmaisuun "puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä"? Onko vakava vaarantuminen merkityksellinen ja riittävän selkeä erottamiskriteeri? Ja miten lastensuojelulain "kasvuolosuhteet" eroavat vammaislain "lapsen huolenpidosta"? Termien tulisi siis olla selkeästi samat taikka tulisi avata niiden suhde toisiinsa, jotta soveltamisongelmilta välttyään.

Toisaalta myös vammaisella lapsella on oikeus lastensuojelulain mukaisiin palveluihin ja myös vammaiselle lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimia tai ottaa huostaankin lastensuojelulain nojalla, mutta ei yksin lapsen tai esim. vanhemman vammaisuuden perusteella (vaan edellytysten muutoin täyttyessä). Tämä oikeus ei nykyisin riittävästi toteudu.

Lapsen siirtäminen pois kodistaan on voimakas kajoaminen lapsen perhe-elämän suojaan ja lapsen oikeuteen omaan perheeseensä, riippumatta sijoituksen perusteesta. Lapsen näkökulmasta taustalla olevalla kodista poissiirtämisen syyllä ole kovin suurta merkitystä. Lapsen näkökulmasta ja lapsen edun lähtökohdista on siten keskeistä, että, että lapsen oikeus osallisuuteen toteutuu ja oikeus yhteydenpidon tukemiseen turvataan yhdenvertaisesti sekä vammaislain että lastensuojelulain mukaisessa sijoituksessa. Maakunta tulisi siten tässä laissa velvoittaa lapsen mielipiteen selvittämiseen ja kuulemiseen ennen ratkaisua sekä lapsen ja vanhempien yhteydenpidon tukemiseen monipuolisin keinoin.

Tällä hetkellä on kentän kokemusten perusteella havaittavissa, että sijoituksen peruste voi vaikuttaa voimakkaastikin kodin ulkopuolella asuvan vammaisen lapsen asemaan. Jos sijoitus toteutuu lastensuojelulain perusteella, valvoo lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä lapsen etua, huolehtii käyttövarojen saamisesta, palveluiden saamisesta, asianmukaisista vaatteista ja muusta tarvittavasta. Jos kodin ulkopuolelle sijoitetun vammaisen lapsen vanhemmuus on syystä tai toisesta heikkoa tai heikkenee sijoituksen kuluessa, jää lapsi välitilaan, jossa hänellä ei toisaalta ole turvanaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän panosta, eikä toisaalta riittävän tukevaa vanhemmuutta. Jokaisella lapsella on oikeus toimivaan vanhemmuuteen tai sen puuttuessa sitä korvaaviin palveluihin, minkä tulisi näkyä sääntelyssä. Maakunta tulisi siten tässä laissa velvoittaa huolehtimaan lapsen huollon ja edunvalvonnan järjestämisestä laissa säädetyillä tavoilla (lastensuojelun asiakkuus, lastensuojelulain mukainen tai muu edunvalvonta jne.) jos kodin ulkopuolella asuvalla vammaisella lapsella ei tosiasiaassa ole hänen etunsa mukaista, toimivaa huoltajuutta ja vanhemmuutta.

Erityislakien yhteensovittamisen helpottamiseksi ehdotamme myös, että lastensuojelulakiin kirjattaisiin velvoite selvittää vammaisen lapsen vammaislain mukaiset palvelut lastensuojelullisten toimien yhteydessä.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

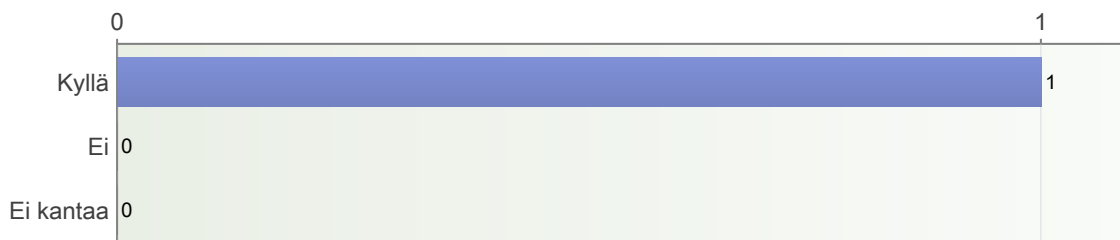

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Rajanveto sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluun ei ole riittävän selkeä. Vammaisen henkilön yksilölliset olosuhteet ja tarpeet eivät riittävästi ohjaa järjestämistä.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lasten ja nuorten ja myös aikuisten vammaisten henkilöiden osalta olisi turvattava se, että vammaisen henkilö voi tosiasiallisesti hyödyntää käytössään olevaa palvelua. Tällä tarkoitamme etenkin sitä, että liikkumisen järjestämisessä tulisi selkeämmin velvoittaa ottamaan huomioon vammaisen henkilön yksilölliset olosuhteet, joita ovat esimerkiksi henkilön voimavarat (esimerkiksi fyysinen ja psyykkinen kestävyys) henkilön liikkumisen tarpeiden sijoittuminen (esimerkiksi liikkumisen kohteiden sijoittuminen niihin liittyvien erityistarpeiden takia kauemmas kuin vammattomilla henkilöillä) ja muut vastaavat seikat. Sääntely on tällä hetkellä tietyllä tavalla mekanistista ja sivuuttaa vammaisen henkilön olosuhteet ja edun toteutumisen harkinnassa selkeästi huomioitavina seikkoina. Järjestämistavan, kuten matkojen yhdistely voi tästä näkökulmasta johtaa siihen, ettei henkilö voi tosiasiaassa täysimääräisesti hyötyä käytössään olevasta palvelusta.

Ehdotamme säännöksen 1 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

”Edellä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kuljetuspalvelujen määrää, järjestämistapaa ja alueellista ulottuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon vammaisen henkilön liikkumisen tarve, yksilölliset olosuhteet, voimavarat sekä muut käytettävissä olevat palvelut ja matkan tarkoitus.”

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Erityistason pitkäaikaisten palveluiden maksuttomuus on tärkeä lähtökohta. Vastaavasti on huolehdittava erityistason palveluita korvaavien peruspalveluiden maksuttomuuden toteutumisesta silloin, kun niillä vastataan pitkäaikaiseen, vammaisuuteen perusturvaan tarpeeseen.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Vammaissopimuksen 12 artikla edellyttää sopimusvaltioita järjestämään vammaisen henkilön saataville tuen, jota he mahdollisesti tarvitsevat oikeustoimikelpoisuuttaan käyttäessään. Lainsäädännössämme ei kuitenkaan ole säännöksiä päätöksenteossa tukemisesta ja siksi sitä koskevat säännökset tulee ottaa tähän lakiin. Myös asiakkaan tässä laissa olevien oikeuksien tosiallinen toteutuminen edellyttää tuettu päätöksenteko -tyyppisen palvelun toteutumista. Vammaislakiehdotuksen 8 § :n mukainen valmennus ja tuki – palvelut ei toteuta nykymuodossaan riittävästi tuetun päätöksenteon tavoitteita. Kyseistä lainkohtaa täydentämällä on mahdollisuus varmistaa vammaisen henkilön oikeus saada tarvitsemansa tuki. Lain tulee myös sisältää säännökset asianmukaisista ja tehokkaista takeista, joilla estetään väärinkäytökset ja joilla varmistetaan, että oikeustoimikelpoisuuden käyttöön liittyvissä toimissa kunnioitetaan henkilön oikeuksia, tahtoa ja mieltymyksiä. Tällä hetkellä vammaisten henkilöiden saatavissa ei näkemyksemme mukaan ole riittävän tehokasta saavutettavissa olevaa apua ja tukea oikeuksiin pääsyssä.